

Stud. Polyt. Vilhelm Linds notater, 1943

Teksten er et uddrag af norske Vilhelm Linds notater, som han skrev i ugen fra den 3. oktober til den 10. oktober 1943. Vilhelm Lind hjalp med at arrangere illegale transporter til Sverige.

Kilden er fra Christian Tortzens "Gilleleje, oktober 1943", © 1970 Christian Tortzen.

I mellemtiden hade vi samlet tilstrekkelig penger sammen og det blev gitt beskjed til jøderne om å holde seg klar. Avreisen var oprinnelig bestemt til kl. 12,30, men allerede kl. 10 gav kystpolitiet klarsignal og da det jo gjalt å benytte tiden, mens tyskerne ikke var i nærheten blev det bestemt at det skulde seiles med det samme. Samtidig blev det gitt signal over hele byen og nu utspant det seg nogen sener som jeg knapt tror kunne bli mere dramatisk på nogen film. Den før så fredelige lille badeby som nu i efteråret lå der så stille og forlatt med nesten folketomme gater, blev full av liv. Plutselig sprang alle husdører op og ut af nesten hvert eneste hus strømmet det jøder. I et nu var byens hovedgate full av mennesker, kvinner og menn fra de yngste småbørn op til gråhårede oldinger, fattige og rike – allesammen på flukt for barbarerne. Hele byens befolkning hjalp til og alle kjøremidler blev tat i bruk. Gamle giktsvage kvinner blev båret av rauste fiskernever mens andre blev trillet av sted på trillebører og andre for hånden værende kjørereddskaber. Selv fant jeg en liten småpике, som så ut til å være kommet bort fra sine. Jeg fikk henne op på stangen og i full fart bar det avsted til havnen. Hun gråt da jeg tok henne op, men efterhånden som jeg hujende og skrikende på norsk presset meg frem gjennom masserne på selve bryggen gikk forskrekkelsen over til begeistring og det var en meget begeistret liten unge jeg avleverte ombord på skibet. Det var et underlig syn og se alle disse mennesker på flukt henad hovedgaten ned mod havnen, mennesker som intet galt hadde gjort men hvis eneste brøde bestod i å være jøder. Nu jaget de avsted med tomme uttryksløse eller opgitte ansiktsuttrykk, uten å forstå det spor av det hele. Selv stod jeg, efter å ha avleveret den lille og svelget og svelget og hadde vondt for å holde tårene tilbake enten det nu var av glede over at det hele så ut tilå gå så godt eller det var av bitterhet over å skulde være nødt til å være vidne til den slags i et nordisk land anno 1943 eller det var på grunn av begge deler.

Spenningen var hele tiden på bristepunktet for tyskerne kunde jo være der hvad øyeblikk det skulde være, men alt gikk godt intil plutselig det lyder et rop: »Tyskerne

kommer!«. I samme nu blev fortøyningerne kappet og med 210 jøder ombord seilte skonnerten avsted på vej mot Sverige og friheten.

Desverre var der ca. 30 jøder som ikke nådde å komme om bord deriblandt H's svigerinne (som for øvrigt viste seg å være mor til den lille piken jeg hadde kjørt ombord) og disse tredve sammen med byens befolkning stormet nu tilbake for at byen igjen skulde ligge øde når tyskerne kom. Det siste jeg så før jeg selv søgte ut var adjunkten som med tårene trillende ned ad kinnerne stod ytterst på molen og med armer og ben ja for den slags skyld hele kroppen, viftet farvel til de bortdragende.

Heldigvis, eller desverre for de jøder som ikke nådde ombord viste det med tyskerne seg å være falsk alarm og vi kunde således rolig gå i gang med å forberede den neste tur.

Chane Annas beretning om den 9. oktober 1943

Chane Anna Walow afgav beretning om den forfærdelige nat, den 9. oktober 1943, hvor 7 mennesker druknede i Øresund, da deres motorbåd blev påsejlet af et svensk marinefartøj.

- ”Nu er vi i svensk farvand” sagde fiskeren.

Jeg var jublende lykkelig hele tiden, jeg måtte løfte lugen for at se ud, hvor langt vi nu var kommet? Det boblede i mig af glæde. Jeg havde længe set en stor båd sejle ikke langt fra os, det er en svensk vedetbåd, sagde fiskeren, den ligger ude for at samle flygtninge op. Jeg løftede lugen igen, hvad var det for en stor, sort masse, der kom imod mig?

- ”Den sejler jo mod os, den sejler os ned” skreg jeg i ophidselse og angst.

Et øjeblik efter borede forstavnen sig ind i vores lille båd, og jeg begyndte at mærke vandet omkring mine ben. Inden vandet lukkede sig over mig, så jeg de to fiskere kravle op af et tov, der hang ned langs siden af vedetbåden, den ene råbte lammet af skræk:

- ”Jeg gør det ikke mere, jeg gør det ikke mere”.

Matroserne ombord stirrede lamslåede og forfærdede på os ...

Pludselig var jeg oppe på overfladen igen, jeg havde et tov mellem hænderne. Nu så jeg, der var hængt en hel masse tove ned langs skibet, ved hvert tov hang der et menneske. Jeg hørte David råbe, ”Red min kone, red mine børn”. Jeg forsøgte at råbe til David, at jeg var lige i nærheden, og jeg kunne holde mig oppe i vandet, og børnene kunne svømme, men han skulle redde sig selv, for han havde aldrig kunnet svømme, men mine tænder klaprede i munden på mig, og der kom ikke mange lyde fra mig.

- ”Red min kone, red mine børn” blev David ved, til sidst blev det til hæse tågeråb, men David blev ved. Jeg kunne ikke komme i forbindelse med David. Jeg lå kun og holdt mig fast til tovet og ventede, og nu kunne jeg begynde at se mig omkring efter de andre. Jack lå et stykke borte fra skibet, men han var en dygtig svømmer. Matroserne havde fjernet en lem i siden af skibet, og der stod to matroser langs siden og løftede en af gangen op, efterhånden som man kunne nærme sig lugen. Jack tog et par kraftige svømmetag, et øjeblik efter løftede matroserne ham ombord. Bebe hang i et tov nærmest, nu så jeg også,

hun blev taget ombord. ”Red min kone, red mine børn” blev David ved med at råbe.

Gyda? Hvor var Gyda? Jeg begyndte at skribe,

- ”Gyda, hvor er du?”

- ”Jamen mor, jeg er jo her” sagde Gyda tænderklaprende. Jeg var ikke klar over, at jeg havde holdt Gyda omkring halsen med den ene arm.

Nu var det blevet Gydas tur til at blive hevet op. Hun arbejdede sig fra det ene tov til det andet, til hun kom hen til lugen.

- ”Hvor er min kone? Hvor er mine børn? Red min kone, red mine børn”. David havde næsten ingen kræfter [til] at råbe mere. 2 kraftige matroser lagde sig langs skibet, medens andre holdt dem, de greb fat omkring hver af mine arme, og hev mig ombord.

Jeg blev liggende på dækket, børnene begyndte at ruske og rive i mig og løftede mig op.

David, hvor var han nu? Nu så jeg, at matroserne løftede David op, på samme måde, som jeg var bleven løftet op. Han blev liggende livløs på dækket, jeg troede, han var død. Jeg begyndte at græde og råbe på ham. Et øjeblik efter rejste han sig op.

- ”Er I virkelig alle bleven reddet?” Han begyndte at omfavne og kysse os. Nu begyndte jeg at ryste af kulde. David skubbede os ned af en trappe og fandt matrosernes kahyt. Så begyndte han at flå tøjet af mig og børnene og pakkede os ind i matrosernes senge og tæpper. Så fandt han et par benklæder og tog dem på.

- ”David”, sagde jeg, ”hvorfor blev du ved med at råbe, at de skulle redde din kone og dine børn? Vi kan jo alle sammen klare os i vandet. Du er den eneste, som ikke kan.”

- ”Jeg havde ikke et øjeblik tænkt på, at jeg kunne blive reddet, men jeg ville have, at I skulle reddes”.

Det var en stor kahyt til 8. Og nu kunne vi begynde at se os omkring. Den var fyldt med reddede. Pludselig gik det op for mig, at ikke alt var, som det skulle være.

Den unge tyske kvinde stod og græd. Hun havde mistet sit barn i vandet. Vi var ikke klar over, at ulykken havde fået så stort et omfang. Lidt efter lidt fik vi at vide, hvor mange der var druknet den nat. Den alvorlige og bedrøvede mand havde stået med sine 2 børn, da ulykken skete. Han var en dygtig svømmer, men kunne kun redde et af børnene, og den 10-årige dreng, der også var en dygtig svømmer, havde moderen forgæves forsøgt at vække, men sovemidlet havde været for stærkt. Jeg kunne ikke holde ud at se på dem. Den tyske læge og hans kone var heller ikke bleven reddet. Nu var deres unge søn helt

alene i det nyt og fremmed land. Han græd og var meget fortvivlet. David havde stået ved siden af sygeplejerskens bror. Han havde været glad, han var lige bleven uddannet som revisor og mente, der lå en god fremtid foran ham i Sverige. Han var en dygtig sportstrænet ung mand. David mente, at han må være bleven ramt af skibet, da vi blev påsejlet. Han mistede livet sammen med sin mor ...

Så sejlede skibet os til Landskrona. Der stod biler og ventede på os, da jeg nøgen og barfodet gik i land, kun iført et tæppe, tænkte jeg ikke over, at jeg var bleven ejer af det dyrebareste smykke i verden. Et smykke, der ikke kan købes for penge. Et smykke, som kun bliver få forundt at eje i livet, og det er et andet menneskes liv. David ville i denne nat, havde givet sit liv for børnene og mig.